

Motywowanie uczniów do nauki

1. Co to jest wychowanie?
2. Stadia rozwoju społecznego wg Erika Eriksona
3. Podstawy motywacji.
4. Motywacja zewnętrzna i jej rola.
5. Rola motywacji wewnętrznej.
6. Źródła motywacji wewnętrznej.
7. Wnioski.

1. Co to jest wychowanie?

Wychowanie to towarzyszenie dziecku w rozwoju, prowadzenie za rękę. Poświęcanie mu dostatecznie dużo czasu.

C – cierpliwość

Z – achwył

A – akceptacja

S – szacunek

Warunki wychowania:

- Konsekwencja,
- Wzajemny szacunek,
- Stawianie wymagań,
- Wspólny cel,
- Zaufanie,
- Zaspokojenie potrzeb.

Cały trud i radość wychowywania jest po to, aby umiały radzić sobie w życiu.

2. Stadia rozwoju społecznego wg Erika Eriksona

Aby lepiej zrozumieć rolę motywacji do nauki należy prześledzić rozwój społeczny człowieka od urodzenia do starości.

Koncepcja ta opiera się na założeniu o podmiotowym charakterze rozwoju, wpływach kulturowych oraz odpowiedzialności jednostki za własny rozwój. Każdy etap rozwojowy zawiera dwa przeciwne bieguny, z których jeden jest pożądanym kierunkiem rozwoju, drugi zaś jego zaburzeniem.

0 – 1 rok - Ufność czy nieufność.

W tym okresie dziecko prawidłowo pielęgnowane i otoczone troską postrzega świat jako bezpieczny i godny zaufania. Niewłaściwa opieka i/lub złe traktowanie rodzą lęk i podejrzenie, że świat jest zły.

2 – 3 lata - Autonomia czy zwątpienie.

Zachęcanie dziecka, by próbowało robić to, co może we własnym tempie. Prowadzi to do zadowolenia z siebie. Natomiast wyręczanie i częsta krytyka prowadzi do zwątpienia we własne zdolności.

3 – 6 lat - Inicjatywa czy poczucie winy.

Pozostawienie dziecku dużo swobody w podejmowanych działaniach i zwracanie uwagi na jego pytania, prowadzi do samodzielnej inicjatywy. Sztywne i bezsensowne zakazy prowadzą do rodzenia się w dziecku poczucia winy, co może prowadzić do zahamowania aktywności poznawczej, kontaktów społecznych i samoobwiniania.

7 – 12 lat - Pracowitość czy poczucie niższości.

W tym okresie dziecko w coraz większym stopniu korzysta z umysłowych i materialnych zasobów społeczeństwa. Postrzega siebie w roli nabywającego wiedzę i umiejętności. Docenianie dziecka, otaczanie serdecznością wyposaża go w siłę, wiarę w siebie, stawia czoła problemom, kolejnym wyzwaniom rozwojowym.

Dziecko wyśmiewane, oceniane jako niezdolne wykształca w sobie poczucie mniejszej wartości i szuka kompensacji w innych niż szkoła obszarach. Objawami tych problemów mogą być: bicie innych dzieci, przezywanie, niekulturalne zwracanie się do dorosłych, niewypełnienie podstawowych obowiązków ucznia – uczenia się na miarę swoich możliwości, zaburzenie jedzenia – nadmiar lub niedobór, zaburzenie snu, lęki, nerwice, depresja. To są sygnały, które mówią, że dziecku dzieje się krzywda. Tak dziecko prosi o pomoc. Inaczej nie potrafi.

12 – 18 lat - Tożsamość czy niejasność własnej roli.

Przed młodym człowiekiem stoi zadanie określenia własnej tożsamości seksualnej, społecznej, zawodowej, określenie swojej pozycji wobec młodszych rówieśników, starszych oraz przyswajanie posiadanego już doświadczenia życiowego. Powodzenie w poszukiwaniu sensu życia, tworzenie się własnego systemu wartości daje młodemu człowiekowi poczucie własnej tożsamości i wierności sobie. Zaburzenia tego okresu powodują zagubienie w kształtowaniu się poczucia tożsamości, skłaniając do poszukiwań sensu w subkulturach.

Wczesny wiek dojrzały. Intymność czy odosobnienie.

Dokonanie wyboru partnera oraz uzyskanie stabilizacji zawodowej, prowadzi do zadowalających związków z innymi ludźmi. Natomiast niepowodzenie w którejkolwiek z tych sfer, prowadzi do poczucia odosobnienia i izolacji od życia w społeczeństwie.

Wiek średni. Produktywność czy zaabsorbowanie sobą.

Człowiek dorosły, który potrafi zapewnić możliwość rozwoju dla następnego pokolenia, ma poczucie produktywności – jest potrzebny. Człowiek, który nie jest do tego zdolny jest zainteresowany sobą (odosobniony).

Starość. Integralność czy rozpacz.

Jeżeli człowiek potrafi zaakceptować, swe życie takim, jakie było. To daje mu poczucie jedności ze światem. Rozpacz jest wtedy, gdy patrząc wstecz oceniamy, że życie było nieudane.

3. Podstawy motywacji (osobiste komentarze wewnętrzne - wewnętrzna rozmowa)

Motywowanie to skłanianie do działania, do osiągnięcia określonego celu. W procesie kształtowania oczekiwanych postaw i zachowań uczniów niezwykle ważną rolę odgrywa umiejętność motywowania ich do celowego działania. Dobrze zmotywowani ludzie lepiej wykonują swoją pracę. Nie tylko akceptują jej sens, ale również z całą swoją mocą i konsekwencją zabiegają o to, by wyniki ich działania przynosiły konkretne i zgodne z założeniami efekty. Co więcej, w przypadku silnej motywacji do określonego działania, ważne jest również i to, że uczniowie czerpią satysfakcję oraz zadowolenie z tego, co robią, satysfakcję wynikającą już z samego celowego działania. Podstawą motywacji jest związek odpowiedniego wewnętrznego stanu człowieka z jego gotowością do wykonania czegoś dla innych. Motywacja łączy się z określoną aktywnością człowieka w jego środowisku pracy i stanowi podstawę zaangażowania w realizację niekiedy mało interesujących, powtarzających się czynności, a nawet - łączy się ze zwiększaniem własnych wysiłków w celu coraz bardziej efektywnego wypełniania powierzonych obowiązków.

4. Motywacja zewnętrzna i jej rola

Motywacja zewnętrzna, która występuje wtedy, kiedy swoją aktywność odbieramy jako zadania realizowane pod obcym przymusem. Z motywacją zewnętrzną wiąże się przede wszystkim rozbudowany na różne sposoby system nagród i kar, połączony ze szczegółowym informowaniem o warunkach otrzymania jednych albo drugich. W potocznym odbiorze skutkiem presji powodowanej motywacją zewnętrzną bywa pojawienie się symbolicznego pojęcia „oni” i naturalna chęć przeciwstawienia się tym, którzy mają prawo nami sterować, oceniają nas nieustannie i zawsze wiedzą lepiej. Stąd praca bazująca jedynie na motywacji zewnętrznej nie przynosi na ogół zbyt dobrych rezultatów. Wiele badań i obserwacji potwierdza wręcz ujemny wpływ motywacji zewnętrznej na jakość i skuteczność naszego działania.

5. Rola motywacji wewnętrznej

Podstawowym zadaniem rodziców i nauczycieli, którzy zamierzają skutecznie wpływać na postawy swoich dzieci, jest umiejętne budowanie ich motywacji wewnętrznej do uczenia się i do celowej pracy nad sobą. Motywacja wewnętrzna stymuluje określoną aktywność na skutek odpowiedniego systemu potrzeb oraz wartości reprezentowanych przez daną osobę. Oznacza wykonywanie określonej pracy, przy bazowaniu przede wszystkim na osobistych zainteresowaniach oraz indywidualnych potrzebach doskonalenia się i własnego rozwoju. Dzięki tego typu motywacji dziecko odczuwa przyjemność i zadowolenie ze swojej aktywności oraz rozwija zainteresowania z nią związane. Widzi sens pracy nad sobą i nie potrzebuje żadnych dodatkowych nagród poza poczuciem satysfakcji z dobrze wykonanego zadania.

Znaczenie motywacji wewnętrznej w codziennej aktywności ucznia jest trudne do przecenienia. Stanowi ona zarówno nieodzowny warunek codziennego zaangażowania, jak i podstawę do osiągnięcia małych i wielkich osiągnięć. Jest źródłem radości i zadowolenia z wykonywanej przez siebie pracy. Dzięki niej uczeń wykonuje swoją pracę sprawnie

i chętnie, a związany z nią trud nie tylko go nie męczy, lecz wręcz sprawia mu przyjemność. Poza tym motywacja wewnętrzna obniża postrzeganie wysiłku jako kosztu ponoszonego w wyniku realizacji swoich zadań, a nawet prowadzi do znacznego podwyższenia zainteresowania swoją działalnością (czynnik umysłowy) i zadowolenia z wykonywanych zadań (czynnik uczuciowy), które nawzajem dodatnio na siebie wpływają podnosząc przy tym skupienie i wybiórczość uwagi.

Motywacja i powiązana z nią satysfakcja z wykonywanej aktywności w znacznym stopniu zależy od spełnienia trzech grup czynników:

- **poczucia znaczenia pracy własnej,**
- **świadomości jej efektów,**
- **indywidualnego poczucia odpowiedzialności.**

Badania wykazują, że w wielu przypadkach budowanie motywacji jedynie na systemie nagród i kar nie tylko zmniejsza motywację do pracy, lecz także zaburza i obniża siłę działania motywów wewnętrznych. Zamiast więc motywować ucznia obietnicą nagród czy stosowaniem kar, lepiej jest wzmacniać jego poczucie wewnętrznej satysfakcji z własnej pracy, a także stwarzać możliwie najlepsze warunki do jej wykonywania.

6. Źródła motywacji wewnętrznej

Motywacja wewnętrzna wymaga różnych źródeł stymulacji. Decyzję o tym, czy chcieć działać, czy nie, podejmuje w tym zakresie konkretne dziecko. Przyczyny tych decyzji mogą być natomiast różne:

- zainteresowania;
- ambicje;
- motywy praktyczne;
- rozumienie i docenianie celu działania;
- zaspokajanie potrzeb;
- motywy lękowe.

Zainteresowania powodowane są wybiórczym postrzeganiem jedynie wybranych fragmentów rzeczywistości. Efektem zainteresowań jest koncentrowanie uwagi tylko na wybranych problemach oraz gotowość zajmowania się nimi z nimi bez względu na oczekiwania świata zewnętrznego - w tym również szkoły i nauczycieli. Zainteresowania mogą mieć pośredni albo bezpośredni związek z uczeniem się oraz wybranymi przedmiotami nauczonymi w szkole. Zadaniem rodziców i nauczycieli powinno być znalezienie autentycznych zainteresowań swoich uczniów i podjęcie próby ukierunkowania działań w tym zakresie.

Ambicje mają ścisły związek z pragnieniami i dążeniami ucznia. Z jego aspiracjami oraz celami, jakie stawia przed sobą i po części w opozycji wobec innych. Kwestia ambicji wiąże się wprost z adekwatnością samooceny, jaką reprezentuje dane dziecko. Zaniżona samoocena powoduje niekiedy zbyt niski poziom aspiracji osobistych, może spowodować, że dziecko nie będzie realizowało w pełni swoich możliwości rozwojowych. Z kolei poziom aspiracji przekraczający możliwości ucznia z łatwością może doprowadzić do rozmaitych niepowodzeń. W tym wypadku zadaniem rodziców i nauczycieli byłoby zidentyfikowanie

rzeczywistych możliwości ucznia i przekonanie go, by stawiał sobie cele oraz podejmował zadania przede wszystkim w obszarze swojego realnego potencjału. Podstawą jest powierzenie dziecku do wykonania zadań, którym na pewno będzie mógł sprostać. Sukces pozwala lepiej spojrzeć na samego siebie i łatwiej poradzić sobie ze swoimi słabymi stronami. Pozytywne rezultaty uczenia i kolejne sukcesy odnoszone przez ucznia wpływają z reguły pozytywnie na poziom, a nawet podwyższanie poziomu jego aspiracji.

Praktyczne motywy uczenia się mają miejsce, kiedy dziecko zdobywa wiedzę lub umiejętności związane z określonymi działaniami, kiedy mogą się okazać przydatne do wykonywania określonych czynności czy rozwiązywania problemów istotnych dla ucznia. Zadaniem rodziców i nauczycieli jest wskazywanie uczniom praktycznych korzyści płynących ze zdobywanych przez nich umiejętności i wiedzy. Warto podkreślić, że praktyczne stosowanie wiedzy jest jedną z kompetencji kształconych w szkole i badanych w ramach egzaminów zewnętrznych.

Rozumienie i docenianie celu działania polega na uświadomieniu sobie przez uczniów sensu podejmowanej przez nich aktywności edukacyjnej oraz pracy nad własnym rozwojem. Ten czynnik motywacji wewnętrznej jest jednym z najtrudniejszych do uruchomienia i stanowi jednocześnie jeden z najbardziej popularnych argumentów, jakimi posługują się dorośli, próbując namówić swoich podopiecznych do pracy. Tymczasem warto pamiętać, że wskazywanie dzieciom odległych, aczkolwiek wspaniałych perspektyw, jakie mają przed sobą, jeśli tylko dadzą z siebie więcej, tak naprawdę do młodych ludzi nie przemawia. Dla nich ważniejsza jest perspektywa o wiele mniej odległa. Dlatego, o ile są skłonni uczyć się do konkretnej klasówki, to już nie wykazują wystarczającej staranności oraz pilności do systematycznego uczenia się. Zadaniem rodziców i nauczycieli jest ukazanie konkretnych korzyści, jakie wynikają z systematycznego uczenia się.

Zaspokajanie potrzeb odwołuje się do zestawu uniwersalnych oczekiwań, jakie każdy człowiek nosi w sobie i które stanowią jeden z podstawowych motorów naszej aktywności. Strukturę tych oczekiwań, określonych jako piramida potrzeb, zdefiniował amerykański psycholog Abraham Maslow. Na samym szczycie wspomnianej piramidy znajdują się potrzeby uznania i samorealizacji. Wielu uczniów uczy się, by zyskać akceptację innych, by znaleźć się w określonej grupie, by spełniać swoje rozmaite marzenia. Zadaniem rodziców i nauczycieli w tym zakresie byłoby pokazanie uczniom, że mogą sięgać po więcej, że mogą znaleźć sobie miejsce w jakimś interesującym dla nich środowisku, że wreszcie - osiągając więcej, będą bardziej lubiani, doceniani i będą mieli wpływ na więcej rzeczy, które się dookoła nich dzieją. To jest szczyt tej piramidy.

Poniżej jest potrzeba uczenia się. Tutaj dziecko uczy się, aby zaspokoić wrodzoną potrzebę ciekawości świata. Aby do tego doszło, musi mieć zaspokojone potrzeby niższe tj.:

- **Szacunku i uznania,**
- **Poczucia bezpieczeństwa,**
- **Potrzeby fizjologiczne.**

Motywy lękowe również mają związek z wspomnianą wyżej piramidą. Jedną z podstawowych potrzeb określonych przez Maslowa jest potrzeba bezpieczeństwa. Tymczasem życiu uczniów często towarzyszy lęk przed karą i złymi ocenami, a w konsekwencji także niepokój o miłość rodziców, pozostanie w tej samej klasie czy nawet wykluczenie ze szkoły. Z drugiej strony niepokój uczniów budzi potencjalnie zła opinia koleżanek czy kolegów, poczucie niższej wartości wobec nich czy wręcz obawa przed

staniem się pośmiewiskiem. Każda z wymienionych przyczyn może zadziałać negatywnie na zaangażowanie uczniów w proces pracy nad własnym rozwojem. Tak naprawdę czynniki lękowe z reguły nie działają motywująco, ale raczej uruchamiają proces myślenia, w jaki sposób można by ich uniknąć. Tutaj jest wielka rola rodziców i nauczycieli, aby dziecko nie zwątpiło w siebie i nie zaczęło szukać pocieszenia w złym.

7. Wnioski

Motywowanie to dostarczanie takiego sposobu myślenia o sobie, aby dziecko było zdolne do odniesienia sukcesu. Sukces to radzenie sobie w życiu, pokonywanie trudności ale i przekraczanie siebie, swoich możliwości.

Opracowała: Teresa Kwiatkowska